

ИСТОРИЯ С ПОГЛЕД В БЪДНОТО...

Георги Н. Николов

„Мъж е, който върже гащи и писател – който знай да дращи“. Тази констатация на стария Славейков, или може би тъжно пророчество, е особено актуална днес. Защото пълчища „автори“ и „творци“ безконтролно се излагат по книжните лавици с какво ли не: закъснял символизъм, неясен модернизъм, чепато бездарие или откровено безочие, пробутвано ни от разни отворени и затворени общества. Всички те си приличат, защото по страниците им отсъства откровено българското. Изгонен е националният идеал, а историческата героика и поуката от нея сякаш никога не са съществували. Липсва светлият лик на Родината, оцеляла векове наред. Липсва патриотизмът...

Впрочем – не! Върху този нерад фон откриваме и заглавия, изтъкани от достойнство. Напълно заслужаващи страниците им да бъдат разгръщани отново и отново, за да прогоним призрака на чуждопоклонничеството. На блюдолизничеството и ниските поклони пред какви ли не господари. На отчаянието, обезверяването и гражданската апатия. Сред тях напълно заслужено се нарежда „Чудотворката“ на Благвеста Касабова с подзаглавие „Щрихи от портрета на Фани Попова-Мутафова“ (С., Издателска компания К&М, 2000). Мисля и съм убеден, че раждането ѝ не е случайно. Че в изписаните страници е вплетено послание, което Блага иска да разшифроваме не само със съзнанието, но и със сърцето си. То не е изтъкано от сухи слова, защото е нейна творческа кауза. Нейн начин на мислене и на паралел между „стара“ и съвременна България. На човека Блага Касабова, решила да ни спомни чрез таланта и творческото наследство на Мутафова, че и ний сме дали нещо на света. Че е добре да се събудим за старата ни слава, старателно тъпкана в праха от днешни христопродавци. И Блага чрез „Чудотворката“ ни кани да се събудим. Да приемем в съзнанието си искриците на стара слава, защото те ще ни отворят верните порти за бъдещето време, към което се

стремим както прежаднял постник към Божието слово. Защо се връщаме към тази книга и какви са нейните истини и откровения?

Свикнали сме да приемаме Фани Попова-Мутафова еднозначно. Като талантлив автор, възхвалявал за жалост синеоките рицари на Третия райх. Като надарена личност, неуспяла да намери върнатата идеологическа канава, на която да посвети яркия си литературен талант. А тя е просто човек с остра социална наблюдателност и дълбока човечност. Клоняща в преклонение не пред отделни личности на райха, а пред идеите за социално добруване в една изтерзана, следвоенна страна. Много върно, психологически убедително ни поднася Касабова начина ѝ на мислене, който постепенно вражда в мисълта на утрешната авторка дълбока хуманност и гражданска ангажираност. Погрешно изтълкувани след години като националсоциалистически уклони и какво ли още не: „Тежката икономическа криза на Германия в ония няколко предвоенни години – анализира Благвеста Касабова – не може да не засегне чувствителната и ранима психика на една млада интелигентна жена. Гладът – често се налага по няколко пъти на ден да обикаля целия Мюнхен, за да намери омръзналата им до втръсване леща. Студът – измръзналите пръсти, които едва докосват клавишите. Тъжната картина на покрусата в този прекрасен град, а и в цяла Германия, страхът за утрешния ден. Всичко това се наслагва в съзнанието и разтърсва из основи неукрепналата още нравствена и ценностна система на Фани Попова-Мутафова“. Но това е и трудно училище, в което авторката прозира съществуването на обикновения, на „малкия“ човек. Вплетен в здравата спойка на народа си. Готов за чудеса от храброст под пряпорците на родените за лидери български царе. Пратени във времето си да коват история от кръв и мъдрост, която трудно може да бъде забравена.

В „Чудотворката“ Блага успешно съчетава няколко мащабни личностни и тематични пласта.

За ролята на жената в алхимичната лаборатория на литературното творчество. За явлението „жена“ без което светът не би бил същият, но което често подминаваме с пренебрежение. Неслучайно първите книги на Мутафова са посветени именно на женската орис: „Жени“, „Жената на приятеля ми“, „Недялка Стаматова“ и др. За правото ѝ на равенство върху сцената на обществените конфликти. И за справедлива оценка, ако е творец и сътвореното от нея е вече в читателската публика. За неуловимата граница между „мъжкото“ и „женското“ писмовно дарование. И, разбира се, – за пътя между делника и оазиса на творческа интерпретация, където се ражда изкуството на Логоса. Някъде помежду им лежи агората на съвестта, в храма на която трябва да бъдат изповядани историческите прозрения. Книжовната им проекция и личното мнение на авторката, увенчаващо всички усилия на безсънните нощи. Тази книга на Касабова разтваря двери за интелектуална съпричастност към Фани Попова от позицията на времето. Тя не ни преразказва книгите ѝ, а ни подсеща отново да посегнем към тях. Да ги възродим в паметта си и да се запитаме верни следовници ли сме на людете по страниците им, или бледи безкръвни нищожества. Блага познава в детайли сътвореното от посестримата си по перо. Не преразказва романи, не ни поучава върху какво да спрем вниманието си и кои детайли да отминем с разсеяността на забързани съвременни хора. Тя се слива с Мутафова. Възкресява я. Доближава я до психологическата нагласа на днешния българин и отново ѝ дава възможност да бъде прорицател на историческата правда. В това е нейната голяма заслуга като изследовател и анализатор на творческата енигма при героинята си. „Солунският чудотворец“, „Велики сенки“, „Дъщерята на Калояна“, „Христо Ботев“, „Йоан Асен“, „Последният Асеновец“, „Д-р Петър Берон“ и пр. възраждат не само историята, а и националното ни самочувствие. Разстилат широка панорама на ми-

нало, което пари като нестинарска жарава. През нея с боси нозе ще преминат новите поколения, за да продължат стореното от дедите. Обвено с дъх на родно огнище, кървави пряпорци и лична хекатомба. Разгръщам „Чудотворката“ не веднъж и не два пъти. Удовлетворението, което получавам, е от вярното разбиране за творчески процес с корени в живителната влага на историческата правда. Поднесена честно, аналитично и многоцветно. Чрез перото на Блага отново за живот се връща Фани Попова – мъдра, търпелива, надарена с правото да отпива от историята ни сякаш от извора на правда, носена върху острието на меча. И на владетелската мъдрост. На реализма, прогонил наслоения прах на времето върху светлия лик на люде, подвизи, кървава бран и скърцащо паче перо. Голямата заслуга на Благовеста Касабова се корени в правдивото описание на Фани Пова-Мутафова като жена, човек и творец. Както самата тя споделя: „Помъчих се да открия образа на една голяма българка и талантлива писателка, на една нежна и горда жена, на едно голямо човешко сърце. Исках да представя и на българския читател, в това време на арогантност, бездуховност и липса на национални идеали, една от най-достоините представителки на нашия народ и страна, на родната ни литература. Дано съм успяла“. Да, успехът на творческото начинание при Блага е факт. Доколко ние правилно и в най-пълна степен разбираме какво ни поднася по редовете на „Чудотворката“, е друг въпрос. Отговорът му се крие в почестото разгръщане на страниците, пълни с фактология, задълбочена разсъдъчност и искреност на посланията. Обичам да разгръщам такива книги, като „шрихите“ на Блага. И докато погледът ми се рее по редовете в нашия забързан и апатичен свят, непременно си спомням нещо също така забравено, но актуално и болезнено правдиво: „И кога му викнат „болгарину“ бесно, той да се гордее с това име честно!“ Напълно сме съгласни с Блага, че имаме право на това...

HISTORY LOOKING IN TOMORROW...

Georgi N. Nikolov

Abstract

Article by George N. Nikolov on the book “Chudotvorkata” [The woman who makes miracles] of *Blagovesta Kassabova* (Sofia: Publishing company K&M, 2000). The book is a biographical and literary research on the life of the famous Bulgarian writer of historical novels Fani Popova-Mutafova.

